

1. LÉKAŘSKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

SLINNÉ ŽLÁZY

2018

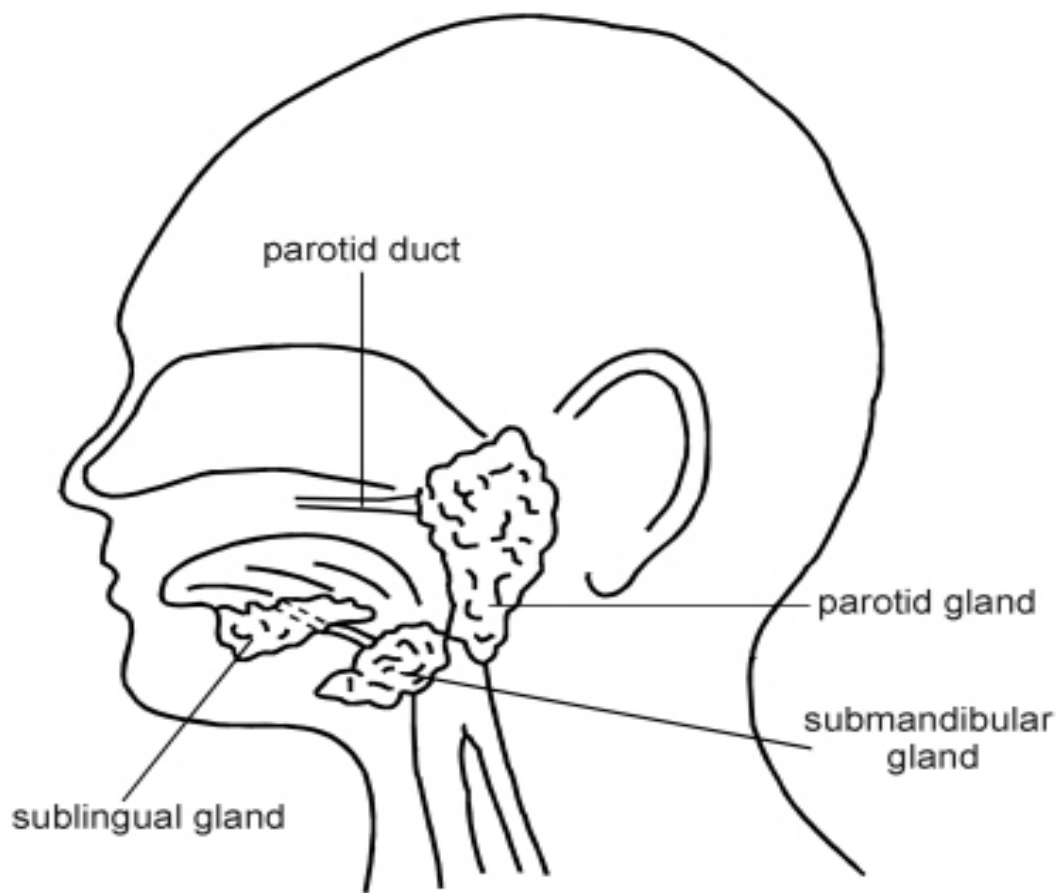
*Klinika otorhinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku
1. LF UK a FN Motol*

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

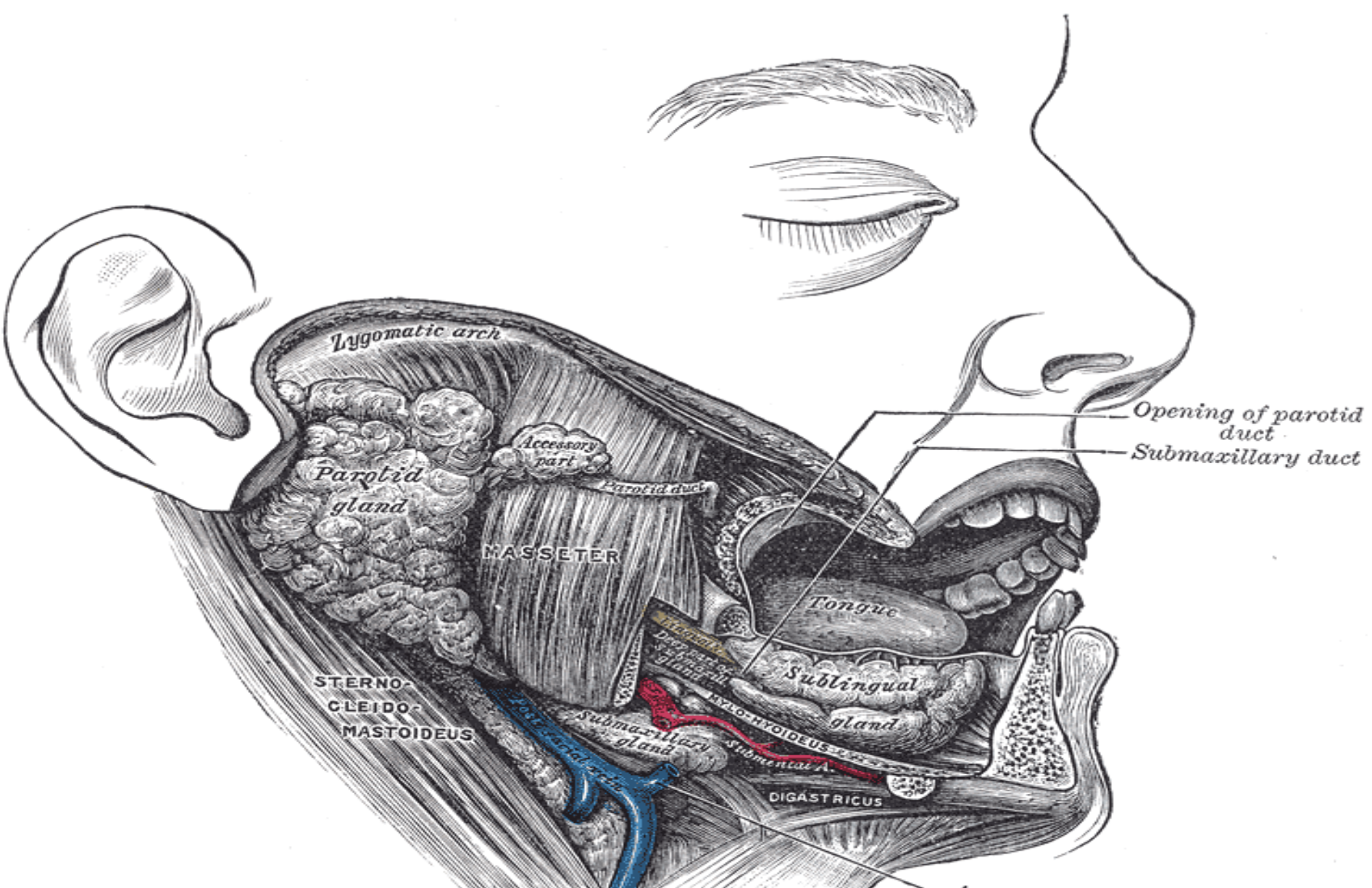
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

THE SALIVARY GLANDS

1. LÉKAŘSKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

Anatomie - gl. sublingualis

Poloha - nad m. mylohyoideus

- dorsálně až k poslednímu moláru

Vývody - plica sublingualis

- hlavní vývod vytvořen zřídka

Anatomie - gl. submandibularis

Poloha - tvar podkovy kolem dorsálního okraje m. mylohyoideus

- větší porce v submandib. trigonu
- silné pouzdro

Vývod - d. submandibularis (Whartoni)

- z dors. okraje žlázy
- po mediální ploše GSL (přebíhá nad n. lingualis)
- ústí na caruncula sublingualis

Anatomie - gl. parotis (I.)

Povrchový a hluboký (20%) lalok

Fascie - lat. fascia parotideomasseterica

- med. - fascie velmi řídká

Vývod - d. parotideus (Stenonis)

- later. od m. masseter (akcesorní žl.)

- skrz m. buccinator

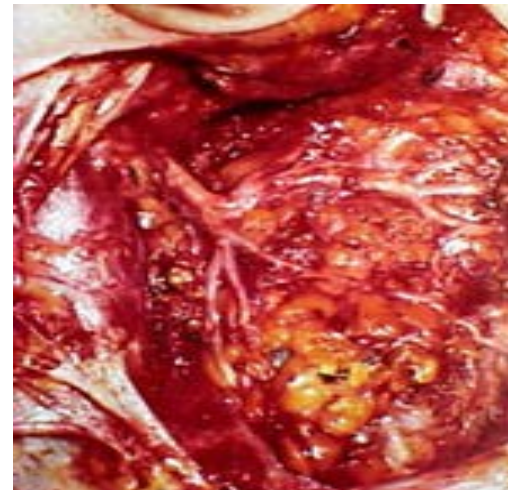
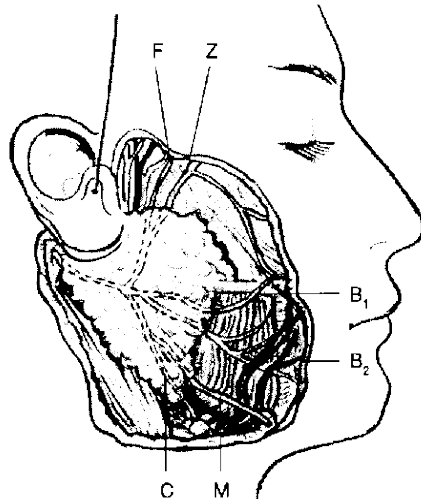
- ústí - papilla parotidea (horní M2)

Anatomie - gl. parotis (II.)

N. VII - foramen stylomastoideum

- větvení mezi povrch. a hlub. listem GP
- r. temporofacialis + cervicofacialis (r. frontalis, zygomaticus, buccales, marginalis, cervicalis)

Diagnostika

anamnéza

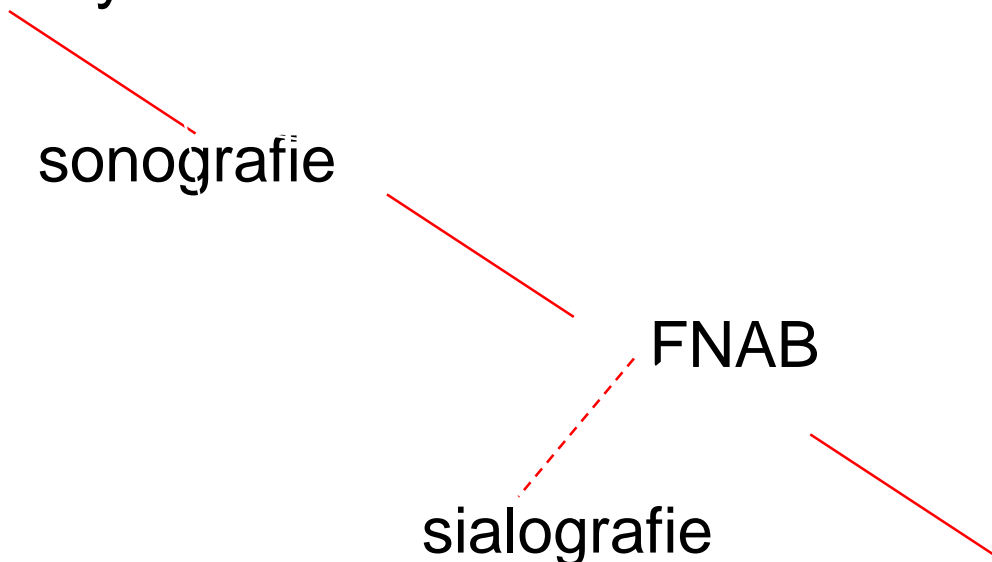
objektivní vyšetření

sonografie

FNAB

sialografie

CT,MR

Symptomy

zduření (postupné x náhlé x intermitentní, ložiskové x difuzní, unilat. x bilat.)

bolest

paréza n. VII

změna slin

trismus

Objektivní vyšetření

Zevní - aspekce (zduření, asymetrie), palpáce (vč. krčních uzlin), funkce n. VII

Intraorální - tvorba slin, vývody (vč. bimanuální palpáce), event. sondáž, spodina ústní, orofarynx

Laboratorní vyšetření

1. LÉKAŘSKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

Sonografie

Zobrazovací metoda 1. volby
GP, GSM, (GSL), region. uzliny
Vždy obě strany

FNAB = fine needle aspiration biopsy

Neplatí staré dogma „**nebezpečí rozsevu nádoru,**“

Závislost - kvalita preparátu

- zkušenost cytologa

Vysoká senzitivita a specificita, **nikdy 100%**

Minimální riziko

Sialografie

Indikace sporé, pouze fakultativně

- difuzní zduření
- susp. sialolitiáza (nejasné SONO)
- (nádory)

Kontraindikace - akutní zánět

CAVE - alergie na jod

Sialogram normální GP

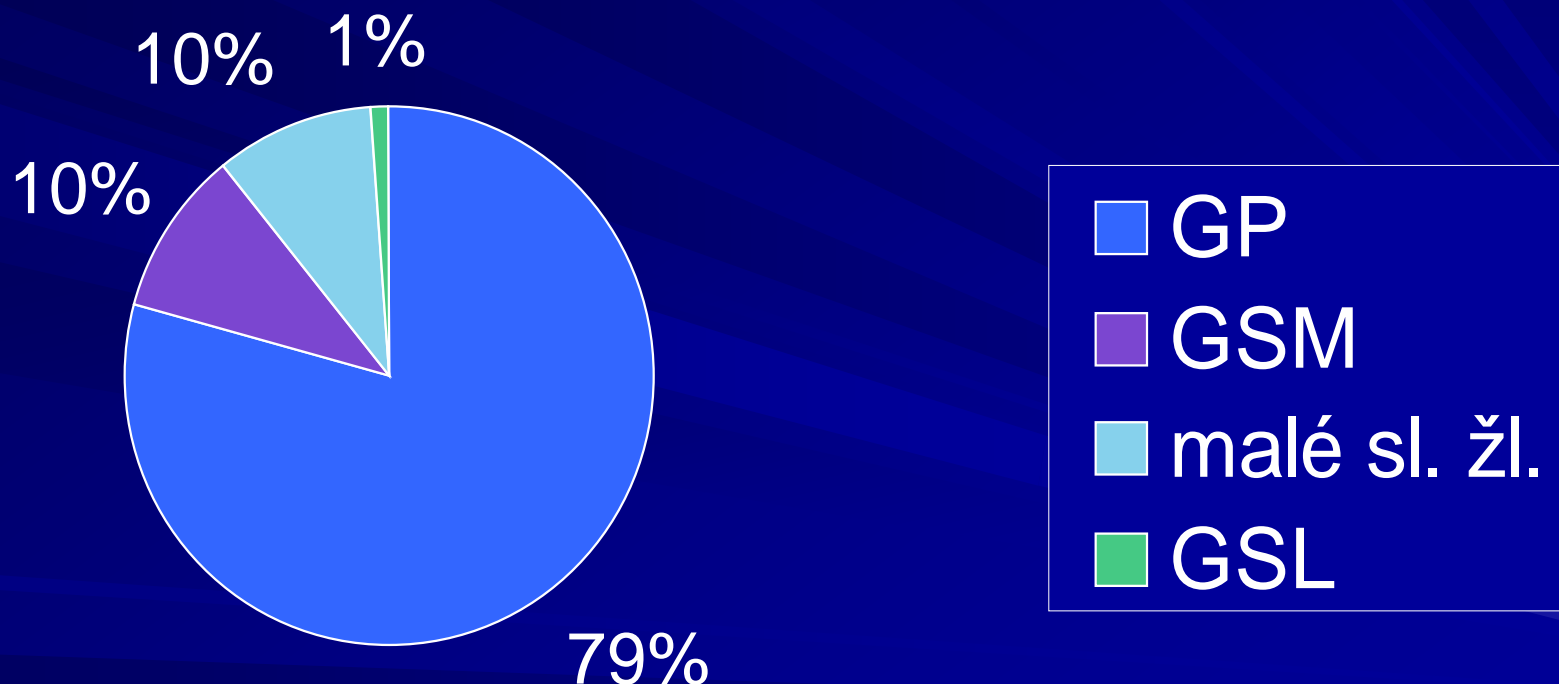
CT, MRI

Výběrově

- rozsáhlé nádory
  - primární tu
  - recidivy
- nejasné nálezy
- určení operability

Nádory - epidemiologie (I.)

3 % nádorů hlavy a krku

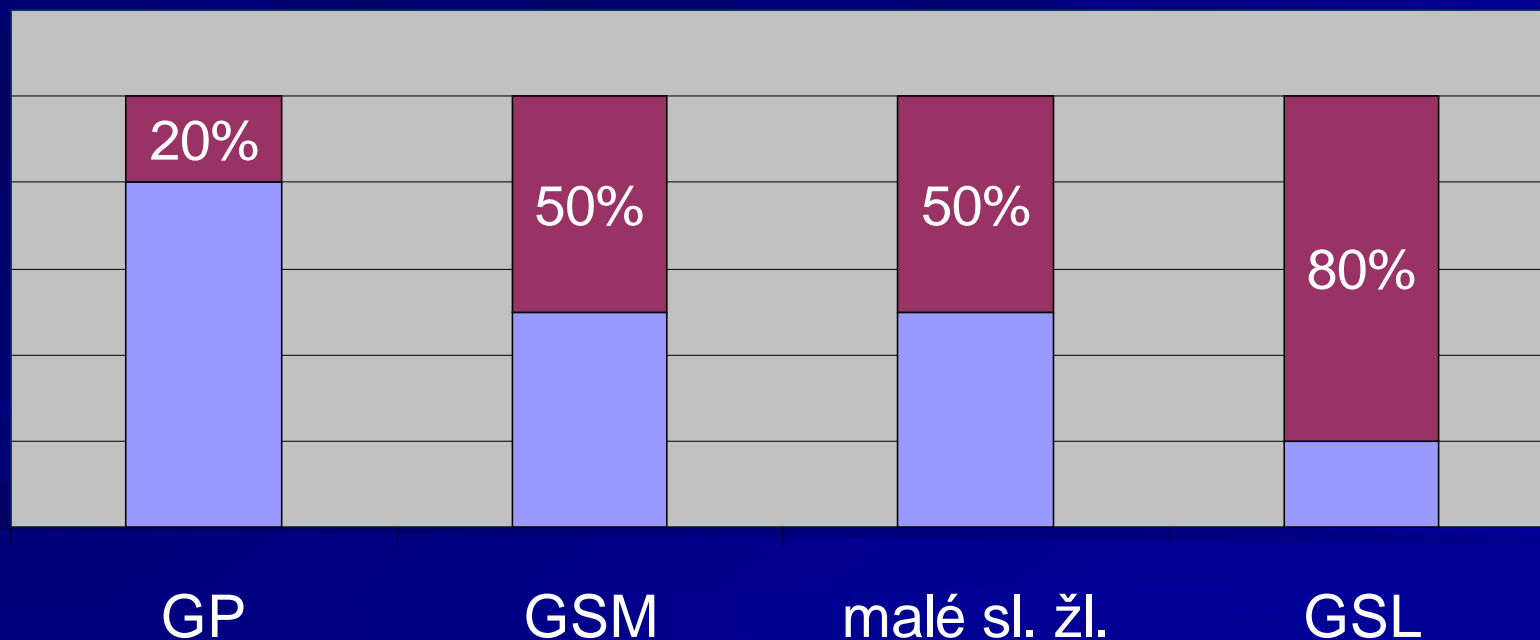

Nádory - epidemiologie (II.)

15% nádorů slinných žláz je maligních

15% nádorů slinných žláz je maligních

benigní maligní

Nádory - epidemiologie (III.)

V každém věku

Děti - 95% cévní nádory

Dospělí - sialomy, low-grade ca. (40-60 let)

- high-grade ca. (>60 let)

Revidovaná WHO histopatologická klasifikace nádorů slinných žláz z roku 1991

1. Adenomy
2. Karcinomy
3. Neepitelové nádory
4. Maligní lymfomy
5. Sekundární tumory
6. Neklasifikované tumory
7. Pseudotumorózní léze

1. Adenomy - histopatologie

1.1. pleomorfní adenom

1.2. myoepiteliom (myoepitelový adenom)

1.3. bazocelulární adenom

1.4. Warthinův tumor (cystadenolymfom)

1.5. onkocytom (onkocytární adenom)

1.6. kanalikulární adenom

1.7. sebaceózní adenom

1.8. duktální papilom   1.8.1. invertovaný

1.8.2. intraduktální

1.8.3. sialodenoma papilliferum

1.9. cystadenom   1.9.1. papilární

1.9.2. mucinózní

Adenomy - PLA

Nejčastější nádor slinných žláz (40%)

Častěji ženy, 44 let

85% v GP, 1% multifokální

Po 15 letech malignizuje 9,5% PLA

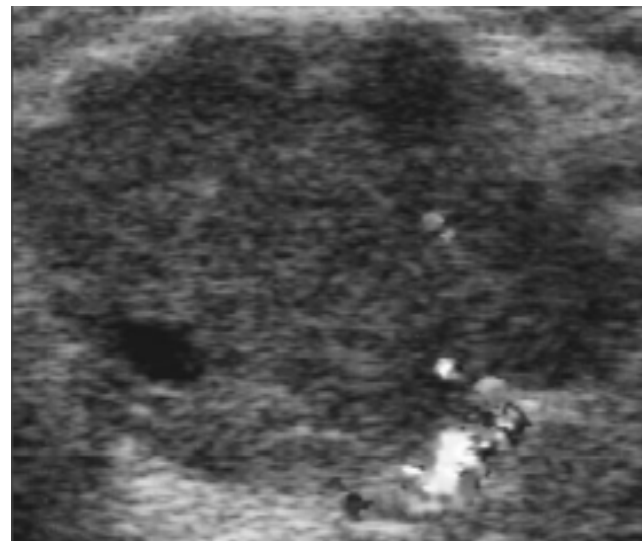
Expanzivní růst, bez parézy n. VII.

Fibrozní pseudokapsula (prorůstání)

Chirurgie - PES, do 2 cm extrakapsulární exstirpace

PLA

Adenomy - Warthinův tumor

Druhý nejčastější nádor slinných žláz (15%)

Častěji muži, 60 let

V dorsokaudální části GP

7,5% bilaterálně, 4% multifokální

Patogeneze - inkluze duktálního epitelu do intarparenchymových uzlin

Vazivové pouzdro

Chirurgie - exstirpace

2. Karcinomy (I.)

- 2.1. acinocelulární karcinom
- 2.2. mukoepidermoidní karcinom
- 2.3. adenoidně cystický karcinom
- 2.4. polymorfní nízce maligní karcinom (terminal duct carcinoma)
- 2.5. epitelově-myoepitelový karcinom
- 2.6. bazocelulární adenokarcinom
- 2.7. sebaceózní karcinom
- 2.8. papilární cystadenokarcinom
- 2.9. mucinózní adenokarcinom
- 2.10. onkocytární karcinom
- 2.11. salivární duktální karcinom

2. Karcinomy (II.)

- 2.12. adenokarcinom (blíže nespecifikovaný)
- 2.13. maligní myoepiteliom (myoepitelový karcinom)
- 2.14. karcinom v pleomorfním adenomu
- 2.15. dlaždicobuněčný karcinom
- 2.16. malobuněčný karcinom
- 2.17. nediferencovaný karcinom
- 2.18. jiné karcinomy

Karcinomy - nejčastější typy (15%)

Acinocelulární ca. - pomalý růst

- málo recidiv
- nízká tendence k metastazování

Mukoepidermoidní ca. - low-grade (málo agresivní)

- high-grade (dosti agresivní)

Adenoidně cystický ca. - pomalý růst

- dosti agresivní
- hematogenní metastázy (plíce), perineurální šíření

Karcinomy - grading

Sk. I: 5-leté přežití 100% - low-grade acinocelulární ca., low-grade mukoepidermoidní ca., bazocelulární ca., tubulární adenoidně cystický ca.

Sk. II: 5-leté přežití 65% - solidní adenoidně cystický ca., high-grade acinocelulární ca., duktální ca.

Sk. III: 5-leté přežití 40% - adenoca., spinocelulární ca., high-grade mukoepidermoidní ca.

Sk. IV: 5-leté přežití 25% - nediferencovaný ca., ca. v PLA, ca. z malých buněk

Karcinomy - staging

T1 ≤ 2 cm

T2 > 2 cm ≤ 4 cm

T3 > 4 cm ≤ 6 cm

T4 > 6 cm

(a - intraglandulární, b - extraglandulární propagace)

N1 - 1 unilaterální uzlina ≤ 3 cm

N2 a - 1 unilat. uzlina > 3 cm ≤ 6 cm

b - více unilat. uzlin ≤ 6 cm

c - kontralat. či bilat. uzlina/y ≤ 6 cm

N3 - uzlina/y > 6 cm

3. Neepitelové nádory (I.)

Hemangiomy - 80% v GP

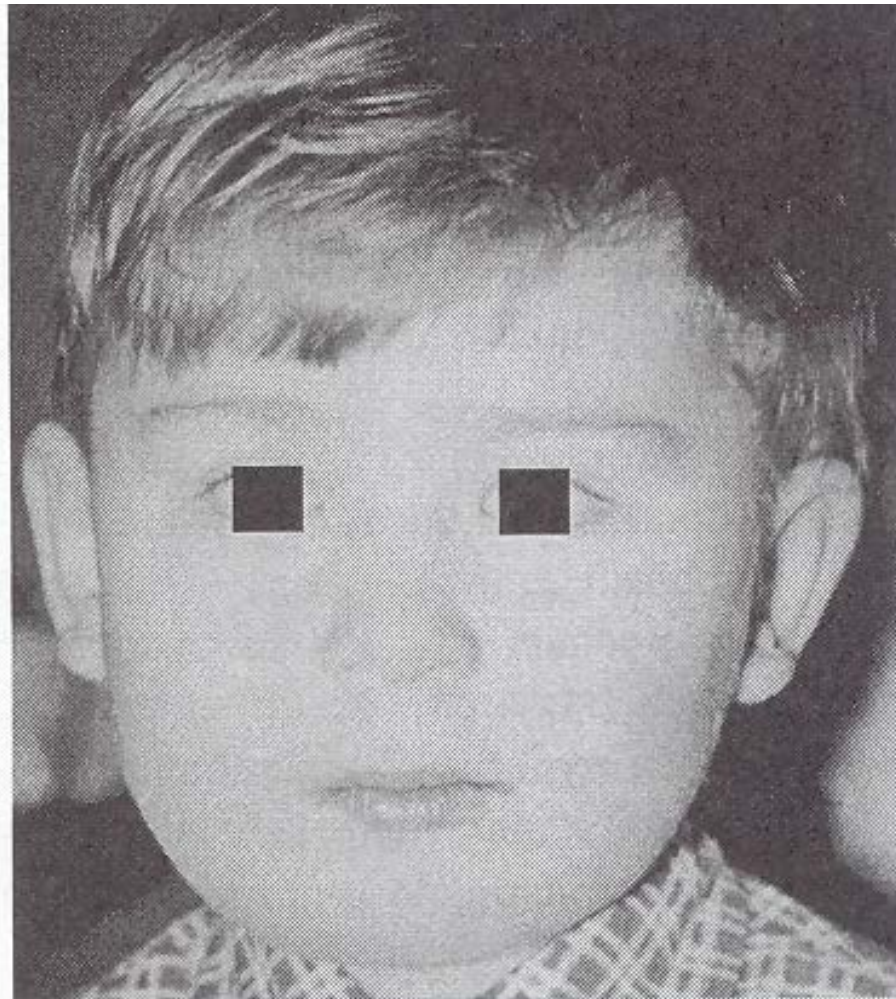
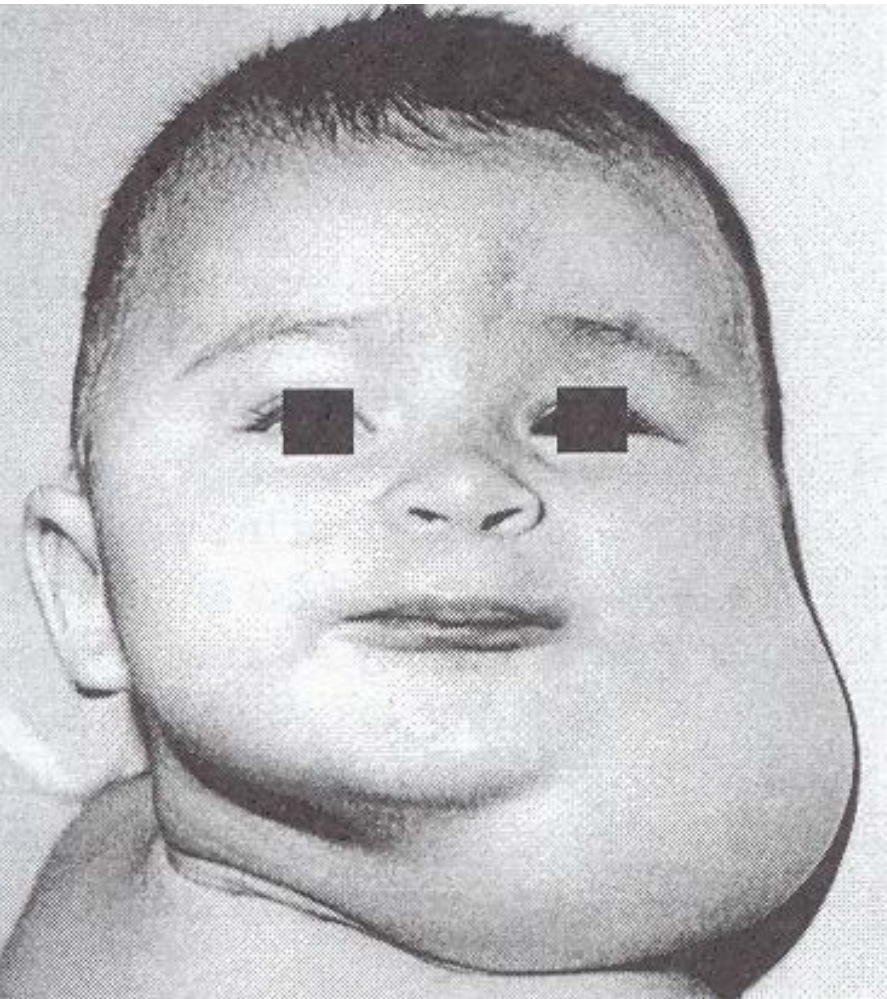
- většinou kongenitálně, častěji dívky
- terapie - riziko léze n. VII (laserkoagulace, embolizace x chirurgie)

Lymfangiomy - častěji chlapci

- nelze kompletně a trvale odstranit

Hygroma colli cysticum

Neepitelové nádory (II.)

Lipomy - častěji muži vyššího věku

- m. Madelung - benigní lipomatosa krku
- pozvolný růst
- etiologie - etylismus, endokrinopatie,
metabolické choroby
- terapie - opakované parciální exstirpace
(kosmetické důvody)

1. LÉKAŘSKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

M. Madelung

4. Maligní lymfomy

5% malignit slinných žláz

75% v GP

Extranodální x nodální - 2,5 : 1

MALT lymfom (= maligní lymfoepitelová léze)

- extranodální lymfom
- častěji ženy nad 50 let
- převážně v terénu MESA
- low-grade x high-grade

Terapie - onkologická (fokusovaná RT, event. CHT)

Nádory - radioterapie

Dobře diferencované nádory slinných žlaz radiorezistentní

Indikace RT - v kombinaci s chirurgickou léčbou

- karcinomy vyššího stupně malignity
- neradikální chirurg. výkon
- N+
- recidivující karcinom
- primární RT - inoperabilní karcinomy, ML

Protonová terapie/hadrony- naděje na zlepšení výsledků

Akutní sialoadenitidy - bakteriální

- převážně ascendentně z DU
- vzácně hematogenně při septikémii
- Str. sk. A, stafylokoky, anaeroby
- zduření žlázy, zarudnutí kůže, zkalená slina či hnis z vývodu
- terapie - ATB, hydratace

Akutní sialoadenitidy - virové (I.)

- sialotropní viry
- lymfoplasmocytární infiltrace parenchymu
+ edém intersticia a acinárních buněk
- hematogenní cestou

Akutní záněty - virové (II.)

Parotitis epidemica (příušnice)

- dětský věk, paramyxoviry, přenos kapénkovou infekcí
- pomnožení v HCD a LU, hematogenně do SŽ
- inkubace 18 dní, prodromy - bolesti hlavy a krku
- zduření GP unilat. či bilat. (vzácněji i GSM)
- trvání 10 dní, trvalá imunita
- v 50% asymptomaticky - riziko komplikací
- komplikace - orchitis, meningoencefalitis, neuronitis n. VIII.
- defin. dg. - serologie
- terapie symptomatická - klidový režim, NSPZL

Parotitis epidemica

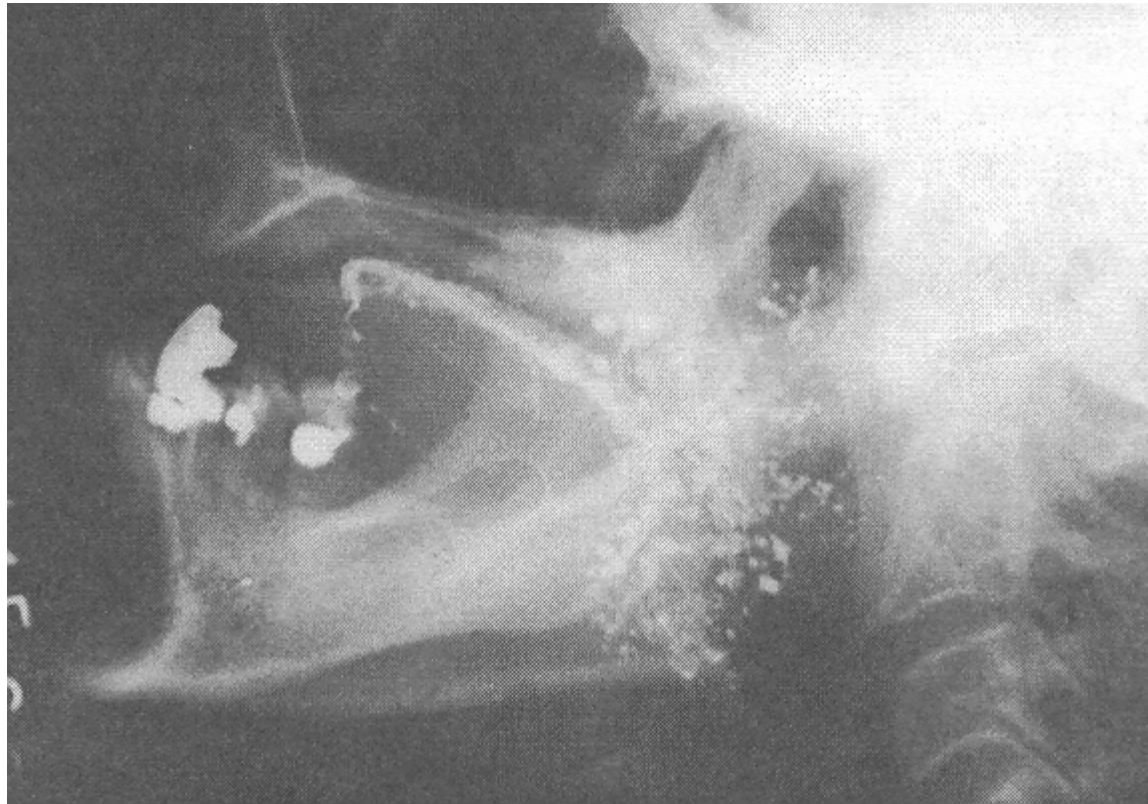
Chronická recidivující sialoadenitida

- z akutní fáze nebo de novo
- snížená produkce slin, stáza slin
- postupná fibrotizace a atrofie parenchymu
- sialografie - 3 stadia
- terapie - konzervativní - eradikace ORL fokusů, stimulace produkce slin, léčba akutních exacerbací
- chirurgická - rezistentní formy
  - incize + drenáže akutních ložisek, PES,
  - exstirpace GSM

Parotitis chronica – I. st.

(terminální sialektázie)

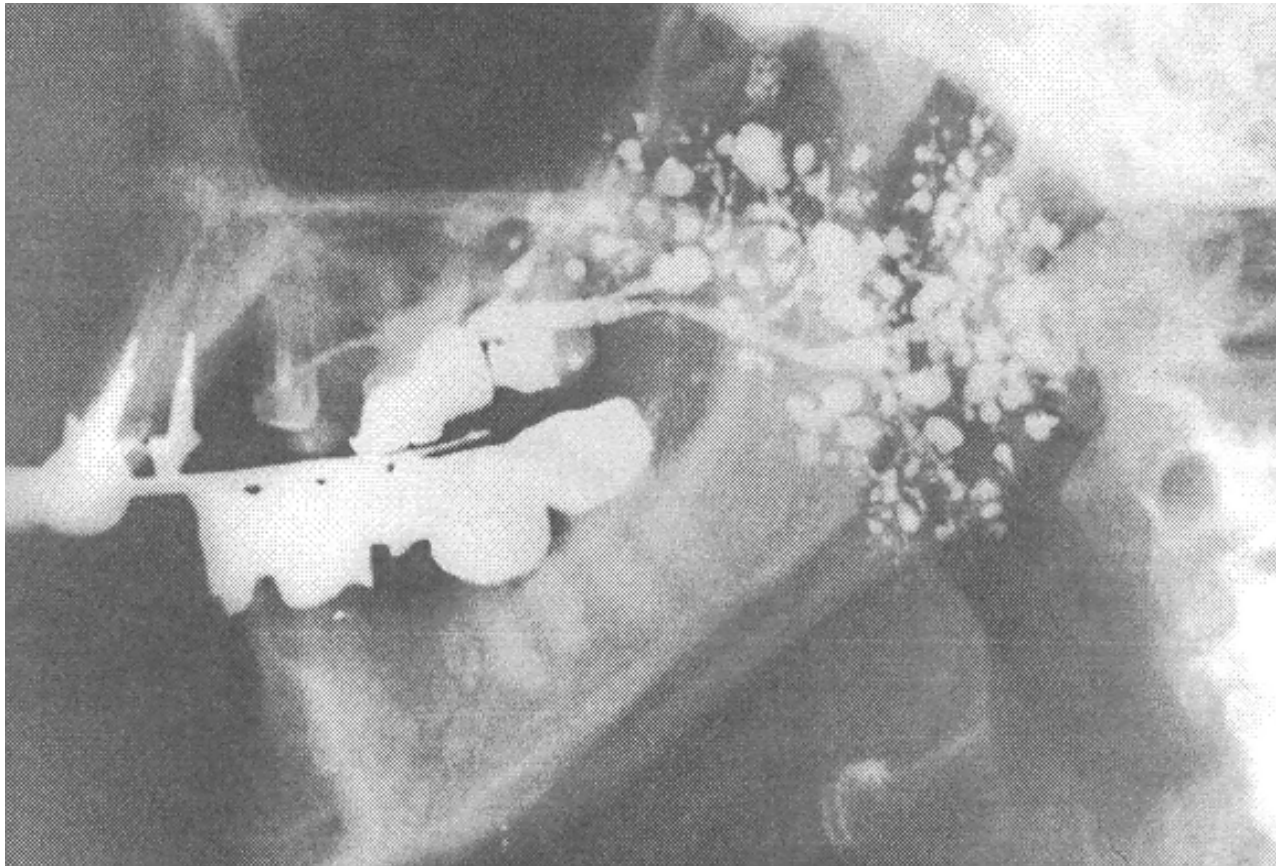

Parotitis chronica – II. st.

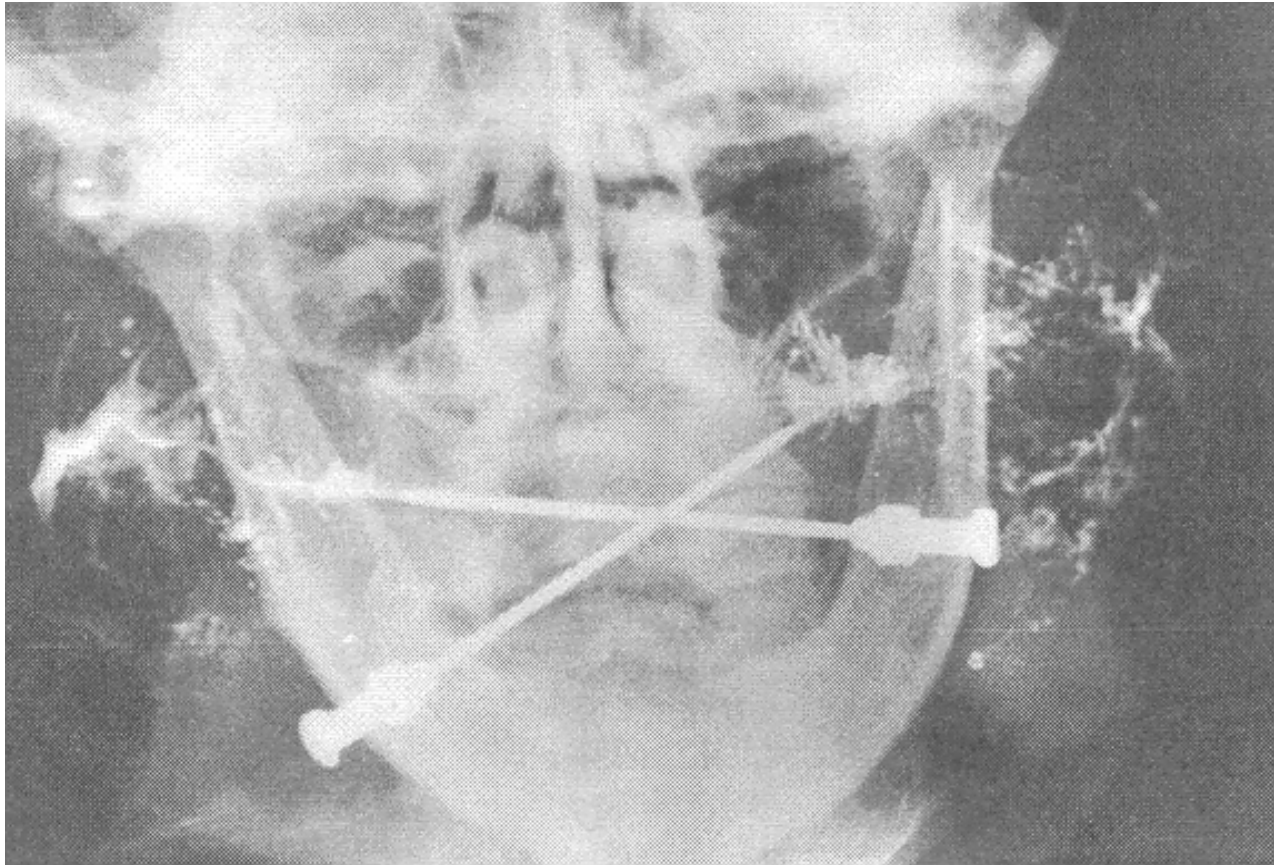
(korálky)

Parotitis chronica – III. st.

(uschlý strom)

Chronické sialoadenitidy (II.)

Chronická recidivující parotitida dospělých

- recidivující zduření, asymptomatická mezidobí
- pomalá regrese zánětu
- někdy spontánní odeznění

Chronické sialoadenitidy (III.)

Chronická recidivující parotitida u dětí (m. Payen)

- první ataky ve 3 letech, maximum kolem 10 roku, v pubertě spontánně ustupuje
- zduření (unilat. či bilat.), bolesti, teploty
- exacerbace trvá 7-10 dní, do měsíce se většinou normalizace
- asymptomatická mezidobí

Chronické sialoadenitidy (IV.)

Chronická fibrosní sialoadenitida GSM (Küttnerův nádor)

- muži středního věku
- vystupňovaný fibroproduktivní zánět
- etiopatogeneze - obstrukce, autoimunita
- zvětšená tvrdá žláza, bez výrazných obtíží
- klinicky napodobuje tumor

1. LÉKAŘSKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

Imunosialoadenitidy

myoepiteliální sialoadenitida

Sjögrenův syndrom

sarkoidóza

Wegenerova granulomatóza

Myoepitelová sialoadenitida

- nejčastější forma, častěji ženy
- 80% jedna GP, 20% bilat.
- autoprotilátky proti myoepitelovým buňkám vývodů
- časná fáze - dilatace vývodů, periduktální lymfoidní infiltráty
- pozdní fáze - zúžení vývodů, atrofie acinů
- pomalá progrese, nebolestivé zduření jedné nebo více slinných žláz
- 44x vyšší riziko vzniku MALT lymfomu (5-15 %)
- dg. - klinika, USG, sialografie, imunologické vyš.
- terapie – imunosuprese, chirurgické odstranění žlázy

Sjögrenův syndrom

- xeroftalmie, xerostomie, revmatoidní artritida
- ženy kolem menopauzy
- primární forma: postižení exokrinních žláz (slinných, slzných, potních, bronchiálních, žaludečních)
- sekundární forma: navíc projevy kolagenóz (LE, polyartritida, sklerodermie), vaskulitidy, neuropatie
- histologie - jako u MESA, postiženy všechny slinné žlázy
- terapie - symptomatická (vit. A, C, E, zvýšení produkce slin, mukolytika)
- imunosuprese
(- chirurgická konzerv. terapie)
- monitoring vzniku MALT lymfomu

1. LÉKAŘSKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

Sjögrenův sy.

Sialolitiáza (I.)

Nejčastěji dospělí muži, u dětí vzácně
85% GSM (průběh Whartonova vývodu, smíšená
slina)

50% při ústí vývodu, 35% v ohbí, 15% v
parenchymu

Etiopatogeneze - zánětem podmíněná změna
složení sliny - posun pH - precipitace
organických i anorganických složek

Sialolitiáza (II.)

Klinika - zduření žlázy po jídle, tlak, salivární kolika, recidivující akutní záněty

- někdy odchod konkrementu tlakem sliny

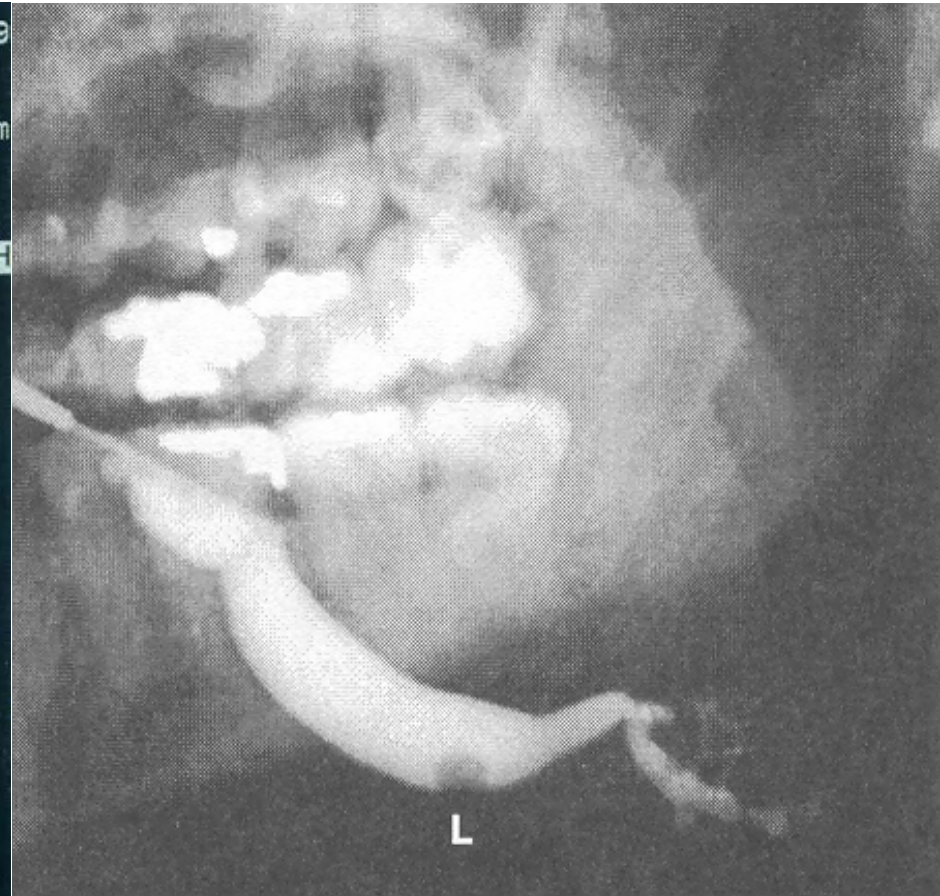
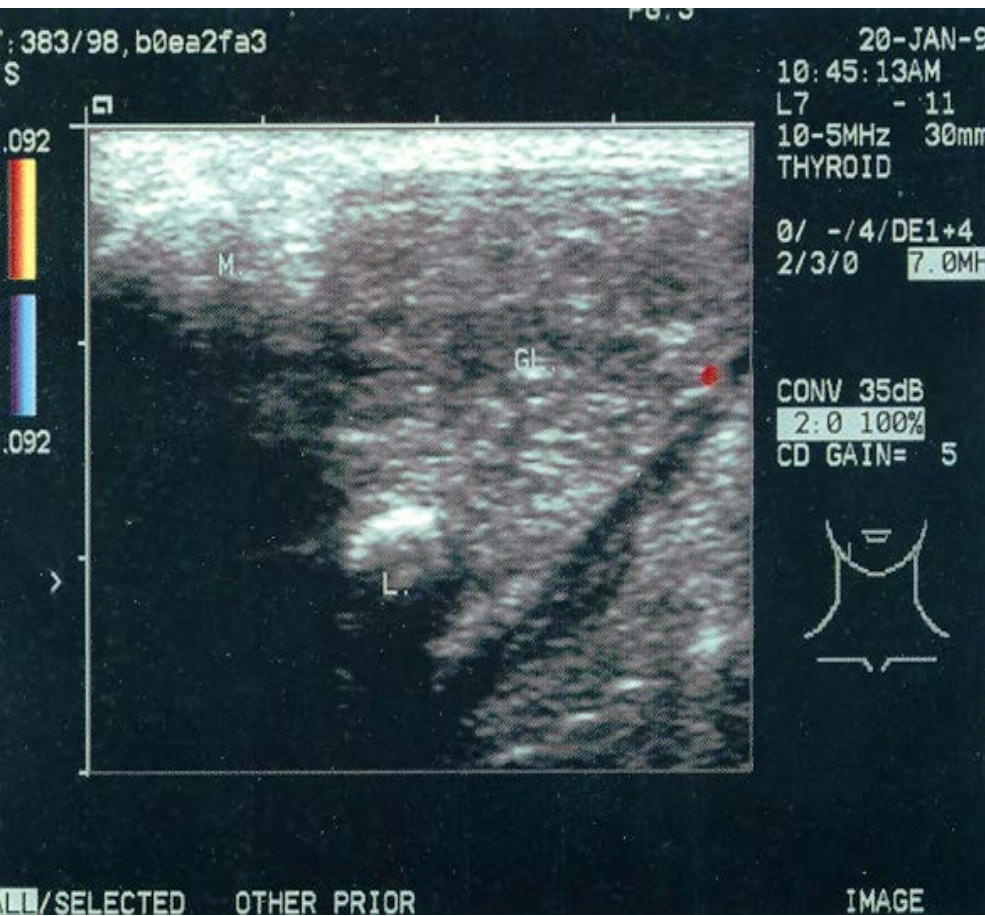
Dg. - USG, rtg, sialografie

Terapie

- discize duktů
- exstirpace žlázy
- sialoendoskopie

Sialolitiáza GSM

Sialoadenózy (I.)

Nezánětlivá hypertrofie a hyperplazie
žlazového parenchymu

Patogeneze - porucha vegetativní inervace

- metabolická, endokrinní, neurogenní choroby,
podvýživa, alkoholismus, jaterní cirhosa, DM
(Charvátův příznak), klimaktérium, bulimie, léky
(antihypertenziva, beta-sympatomimetik,
psychofarmaka)

Sialoadenózy (II.)

Klinika - oboustranné, někdy asymetrické,
recidivující nebo trvalé zduření GP, výjimečně i
GSM

- tlak ve žláze

Dg. - klinika

- sialografie - kompresivní typ náplně

(obraz mrtvého stromu)

- USG, CT, MR bez strukturálních změn

Terapie - kausální (léčba zákl. choroby, změna
medikace)

Chirurgie - GSM

Exstirpace

Prezervace rami marginalis n. VII

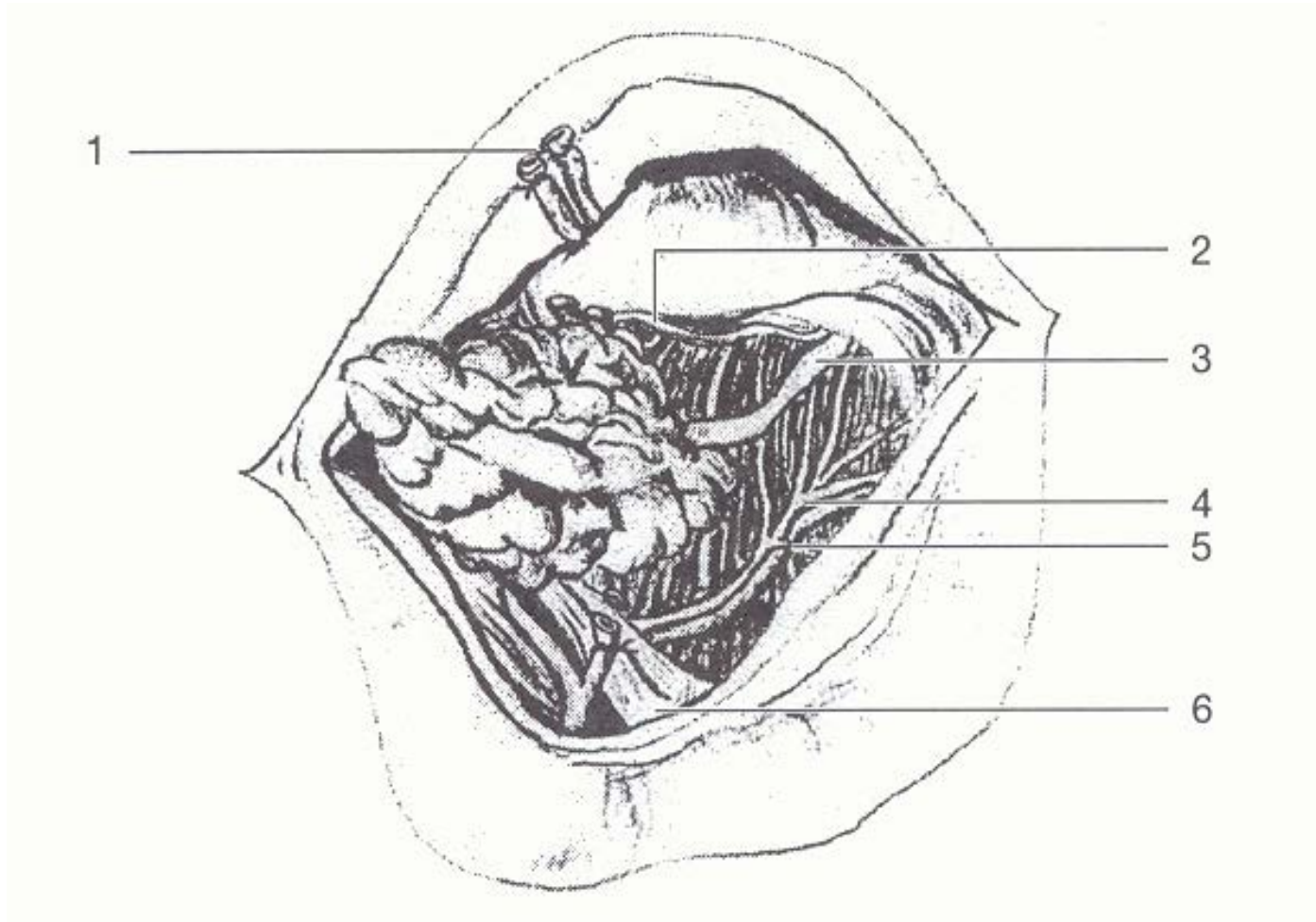
Podvaz v. facialis

Podvaz d. Whartoni (přebíhá přes n. lingualis)

Indikace - chron. zánět, recid. sialolitiáza, tumor

Chirurgie - GSM

Chirurgie - GP (I.)

Exstirpace, PES, PET

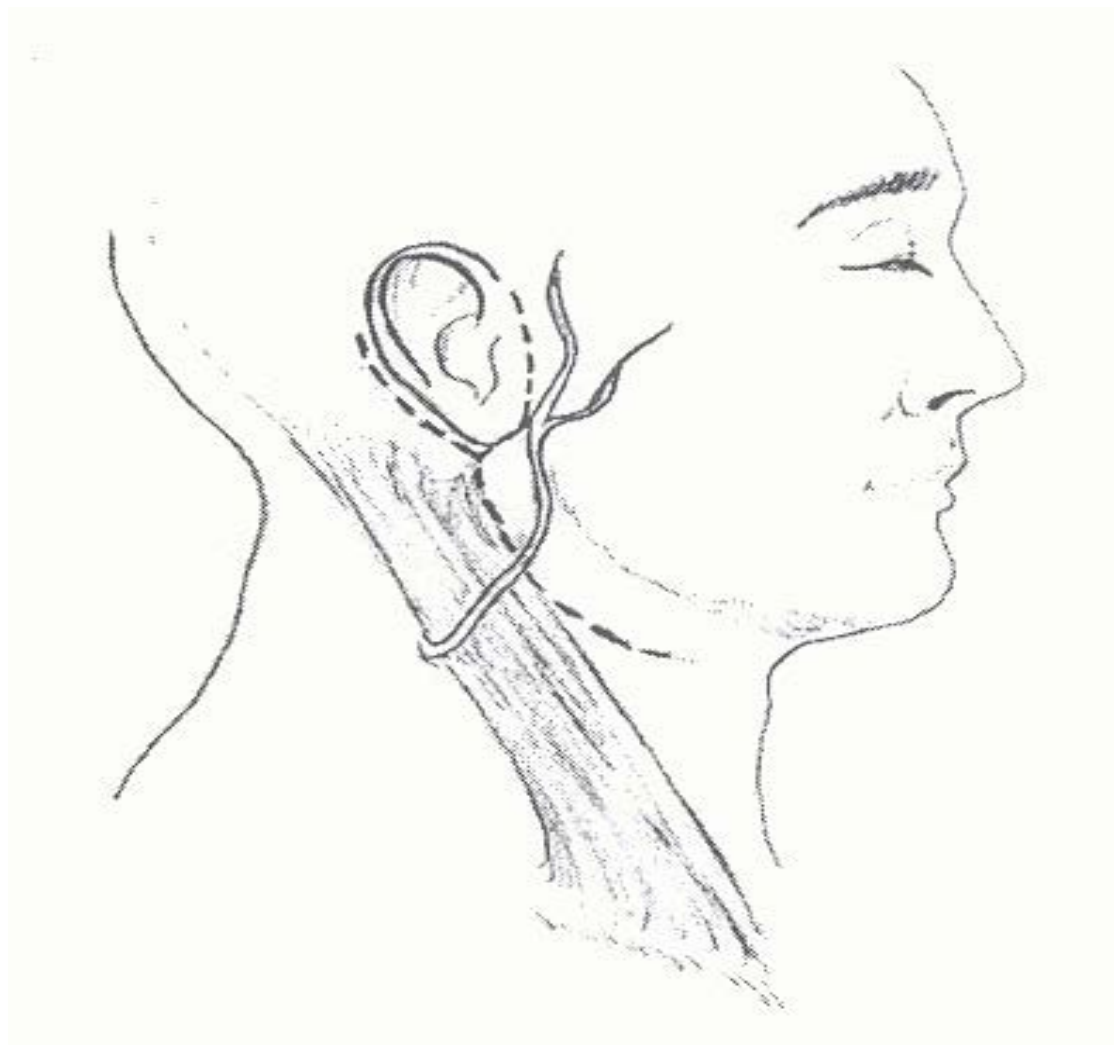
Orientace - parotideomaseťterická fascie, pointer,
proc. mastoideus, přední okraj m. SCM, zadní
bříško m. digastricus

Větvení n. VII

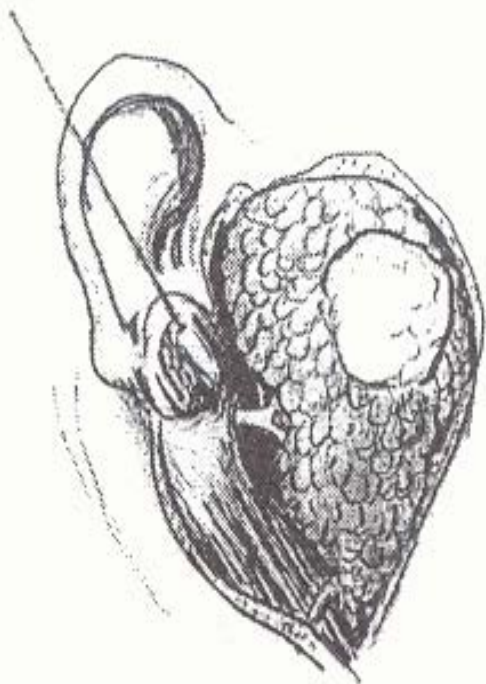
1. LÉKAŘSKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

Conleyho řez

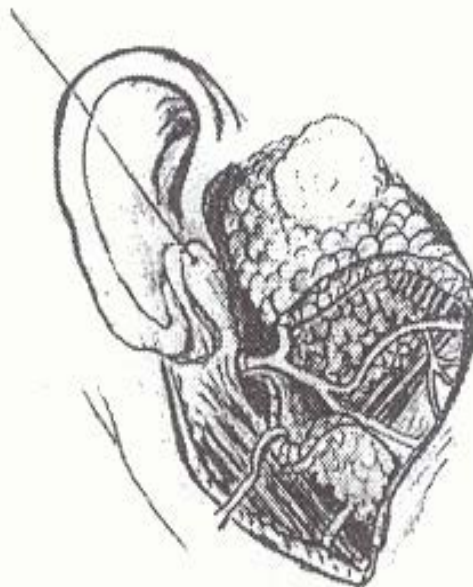

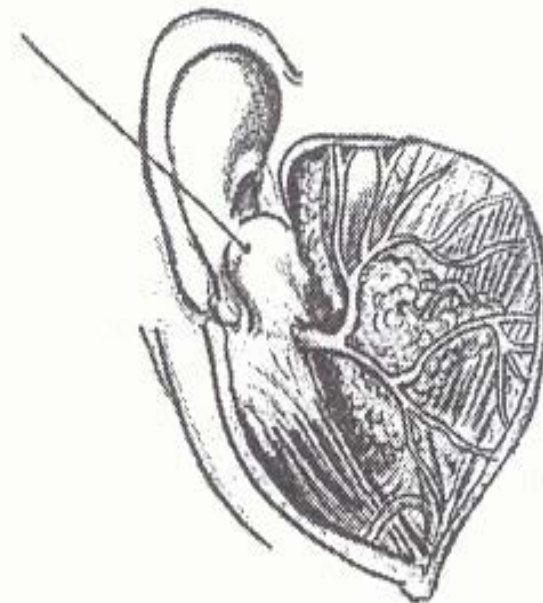
PES

a

b

c

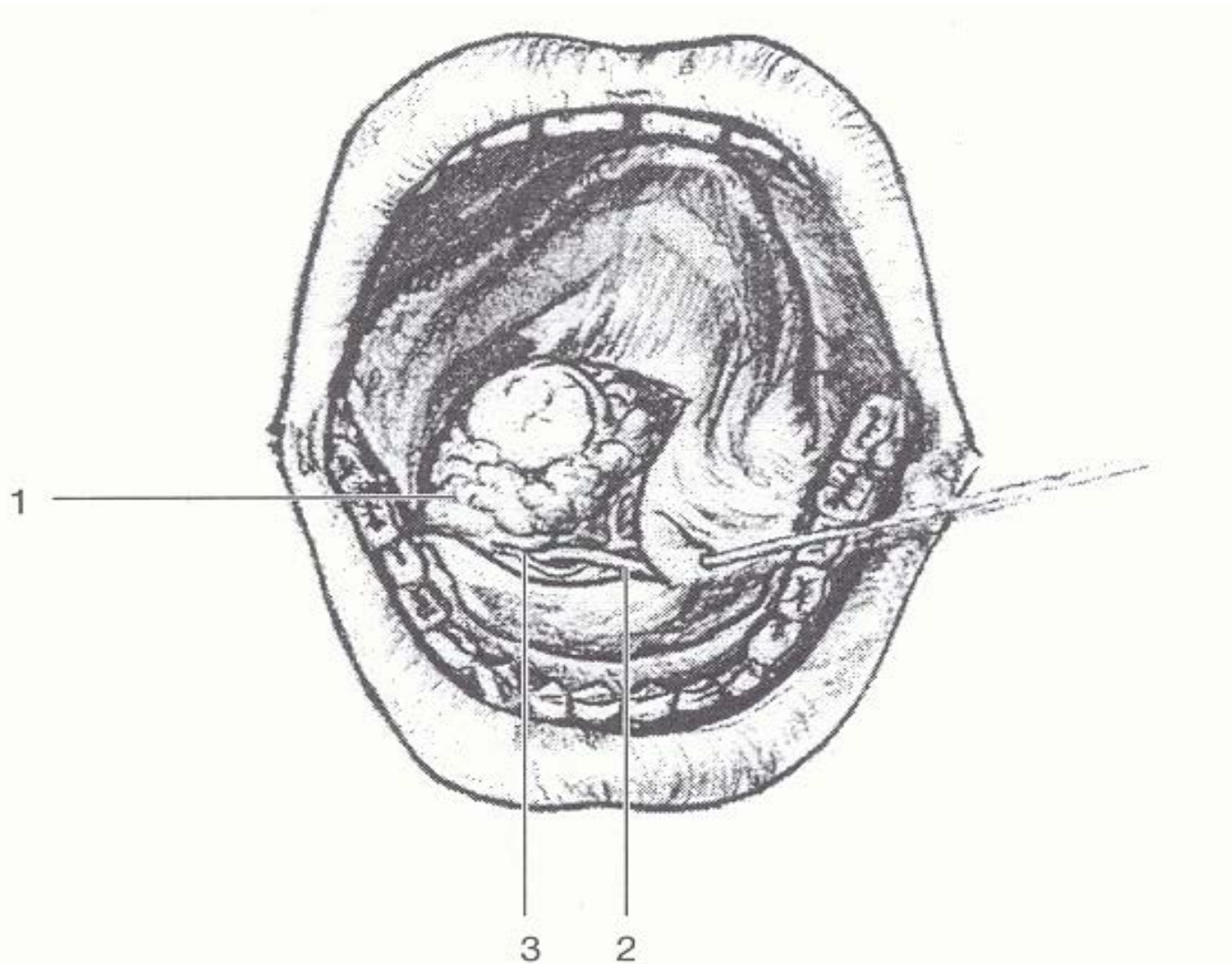
Chirurgie - GP (II.)

Indikace - exstirpace - benigní tumory kromě
PLA, cysty

- extrakapsulární exstirpace - PLA < 2 cm
- PES - PLA, sialolitiáza
- PET - benigní léze hlubokého listu,
karcinom, MESA

Chirurgie GSL

Chirurgie - blokové krční disekce

Indikace - N+

Rozsah - I-IV, (+V)

Elektivní bloková disekce (při N0)

- obl. I-III

- histol. nepříznivý typ ca., velikost nad 3 cm, recidiva ca., extraglandulární šíření, předoperační paréza n. VII

Adjuvantní RT